

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

УДК 94(47+57)«1958/1964»:272(477)

В. Г. Байдич

РИМО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА В УКРАЇНІ В ПЕРІОД РАДЯНСЬКОЇ АНТИЦЕРКОВНОЇ КАМПАНІЇ 1958–1964 рр.

У статті зроблена спроба висвітлити особливості політики радянської влади щодо Римо-католицької церкви в Україні в період антицерковної кампанії 1958–1964 рр.

Ключові слова: Римо-католицька церква в Україні, радянська антицерковна політика, релігія в радянській Україні.

На рубежі 1950–1960-х рр. Римо-католицька церква в Україні за кількістю віруючих посідала серед восьми зареєстрованих у республіці релігійних організацій третє місце, поступаючись Руській православної церкві та церкві Євангельських християн-баптистів. За кількістю римо-католицьких громад перше місце в Україні посідала Закарпатська область, друге – Львівська (за рахунок приєднання до неї у 1959 р. Дрогобицької області). Активно діяли римо-католицькі громади на Вінниччині, Житомирщині, Хмельниччині. Невелика їх кількість вціліла у Чернівецькій, Тернопільській та Рівненській областях. По одній громаді існувало в Одесі та Києві. У 1958 р. за даними РСРК по УРСР, в республіці нараховувалося 107200 віруючих римо-католиків (у 1948 р. подавалася цифра у 160524 особи), у 1962 р. – вже 48320, 1963 р. – 42230 осіб, а із послабленням переслідувань церкви кількість римо-католиків в офіційних звітах знову зросла до 60 500 осіб у 1964 р. і 64320 осіб у 1965 р. [14, с.222]. Досить вірогідно, що загальна кількість практикуючих римо-католиків в Україні коливалась у тих роках в межах 100 000 осіб.

Маючи на меті радикальний наступ на релігію і церкву з метою остаточної їхньої ліквідації антицерковна кампанія 1958–1964 рр. у випадку кожної з релігійних організацій РСРК враховувала їхню специфіку, аби з більшою точністю та ефективною досягти поставлених партійними органами завдань. Стосовно Римо-католицької церкви йшлося, насамперед, про форсоване скорочення кількості духовенства і релігійних громад, як осередків відтворення релігійності, «буржуазного пережитку» минулого, за тогочасною офіційною термінологією [12, с.632–647]. У доповідній записці уповноваженого РСРК при Раді міністрів УРСР «Про католицьку церкву на Україні» від 22 грудня 1961 р., адресованій відділу пропаганди і агітації ЦК КПУ, зазначалося, що «внаслідок вжитих заходів, католицька церква в Україні позбавлена єдиного керівного центру, не має правлячого єпископа. Це полегшує здійснення заходів, спрямованих на підсилення позицій католицизму в Україні» [7, арк.297].

«Боротьбу за звуження сфери впливу католицької церкви» влада розглядала як «боротьбу за скорочення інституту католицьких священиків» [6, арк.56] і тому послідовно проводила лінію на «далше скорочення інституту ксьондзів в Україні до мінімального рівня» [7, арк.32]. З попереднього досвіду українська влада була поінформована, що «відвідуваність костелів у 6–7 разів нижча, коли немає ксьондза. [...] Католицька церква сильна своїми кадрами духовенства. Не було би ксьондзів, не були б активними й громади» [5, арк.359]. Влада відзначала безумовну відданість ксьондзів Ватикану і була переконана, що хоча вони «є громадянами СРСР – інтересами радянської країни не живуть і жити не будуть» [6, арк.72–73].

За неповних сім років нового антицерковного наступу радянського режиму кількість римо-католицьких громад в цілому по Україні скоротилася на 40%, кількість духовенства – на 19%. Як на початку кампанії у 1958 р., так і на момент її завершення у 1964 р., в середньому на одного римо-католицького священика в Україні приходилося майже три громади. Однак, усереднені дані не відбивають реального співвідношення. Зокрема, на Закарпатті, де мережа римо-католицьких структур традиційно була найщільнішою, на одного священика в середньому приходилося 1,5 громади (за висловом місцевого уповноваженого РСРК, духовенства було «у надлишку»). Натомість в інших регіонах на одного священика припадало до 6–7 громад.

У роки хрущовської антицерковної кампанії римо-католицьке духовенство мало право бути зареєстрованим лише при одній парафії. До громад без постійного священика духовенству було дозволено приїжджати не частіше як один раз на 3–4 місяці, а подекуди – на Буковині, Житомирщині й Хмельниччині – ще рідше [7, арк.208].

Політика влади передусім спрямовувалася на недопущення будь-яких зовнішніх зв'язків римо-католицького духовенства в Україні з католицькими релігійними структурами за кордоном. Особливе занепокоєння викликала можливість отримання інформації з Ватикану. У звітах і доповідних записках РСРК по Україні раз-у-раз констатувався той факт, що регулярне спілкування римо-католицького духовенства в Україні з ієрархічними зверхниками поза межами СРСР існує, і наводилися відповідні приклади (духовенство, зокрема, було озайомлене з вказівками Ватикану щодо модифікацій у виконанні ними своїй обов'язків у надзвичайній ситуації, в якій воно опинилися). Уповноважений РСРК по Україні зобов'язував співробітників на місцях «впродовж першого півріччя 1959 р. попередити всіх служителів цієї церкви, що в разі отримання ними якихось вказівок Ватикану (через кардинала Вишинського чи єпископат, що знаходився в Прибалтиці, або інших осіб-туристів тощо), вони зобов'язані негайно повідомити про це уповноваженого Ради та виконувати їх лише після дозволу останнього. Невиконання такої вимоги буде розглядатись як вияв неояльності у ставленні до Радянської держави і буде несумісним з їхнім перебуванням на реєстрації служителя культу» [2, арк.128].

Однак, попри усі старання виявити канали спілкування римо-католицького духовенства України з одновірцями поза її межами, а відтак і перекрити їх, владі було не під силу. Саме тому з апарату уповноваженого РСРК по Україні до Москви надходили пропозиції, що передбачали поширення радянських протиправних антицерковних заходів навіть на сусідні країни, у даному випадку на Польщу й Угорщину. Йшлося, зокрема, про припинення публікацій у таких газетах, як «Жиче Варшави», «Глос праці», «Штандар млодих», на які можна було оформити передплату в Радянській Україні й у яких публікувалися хроніка подій церковного життя, розпорядження з Ватикану та польської католицької ієрархії [8, арк.239–246, 255–256; 5, арк.86, 358]. Якою обмеженою не була б такого роду інформація з-за кордону, але в такий спосіб українське римо-католицьке духовенство могло слідувати розпорядженням церковної ієрархії, якої в Україні вже багато років як не було.

Критичний брак римо-католицького духовенства в Україні мав своїм наслідком збільшення навантаження на кожного священика, який був зареєстрований. У ці роки кожен священик по неділях і в свята служив по 2–3 ранішіні меси. На Різдво 1958 р. двоє ксьондзів з Чернівецької області впродовж трьох днів відправили святкові богослужіння у 14 костелах [3, арк.34]. Контролюючі органи влади відзначали таку надзвичайну завантаженість ксьондзів. Зокрема, про ксьондза Львівського кафедрального собору А. Северина у доповідній записці до ЦК КПУ від 9 серпня 1959 р. уповноваженого РСРК по Україні К. Полонника зазначалося, що ксьондз «починає свою «роботу» щодня з 6 години ранку і «працює» до 8 годин вечора, відправа літургії у нього займає лише дві години, а решту часу він витрачає на сповідання віруючих. Сповідальників так багато, що він прямо заявляє: «Я вже з ніг валюся від цих сповідей». Така картина не тільки у Львові» [4, арк.264–265]. Те саме щодо величезної кількості сповідальників говорив настоятель Львівської катедри ксьондз С. Галуневич [3, арк.34].

Кількість сповідальників у костелах була незмінно високою у тих роках, що пояснюється, з одного боку, усталеною традицією відбувати сповідь перед причастям, а з другого, різким скороченням кількості римо-католицького духовенства, що унеможливило регулярне повноцінне духовне окормлення віруючих. Офіційна статистика наводила такі цифри щодо кількості сповідей упродовж 1960 р. у деяких римо-католицьких громадах України: у с. Гречанах на Хмельниччині сповідь відбули 7000 осіб, м. Полонному – 6 000 осіб, Золочеві на Львівщині – 15750 осіб (1959 р. у Золочеві відбули сповідь 14 145 осіб) [6, арк.75–76]. Статистичні дані РСРК за 1962 р. засвідчують скорочення кількості сповідей і подекуди – досить великий розрив між кількістю сповідей і причащань. Особливо цей розрив відчувався у місцях концентрації римо-католицького населення, зокрема, у згаданому вище Львові, де духовенство фізично не мало змоги вислухати сповідь у всіх потребуючих. Так, у 1962 р. у Львівському кафедральному соборі відбули сповідь 5500 осіб, а причастилися

102000 (у 1960 р. у Львівській катедрі сповідалося 15000 осіб) [5, арк.351]; у Житомирському костелі у 1962 р. співвідношення сповідальників і причасників було відповідно 4000 і 6000 осіб, у Полонному – 5500 і 6000 осіб, Гречанах – 4500 і 6000 осіб, Борщові – 4000 і 6000 осіб [8, арк.252].

Незмінно довгезеліні черги до ксьондзів сповідальників непокоїли владу. З одного боку, вони свідчили про високий рівень релігійності римо-католицького населення і це не вкладалося в партійно-державну парадигму зникнення релігії по мірі поступу до комуністичного суспільства. З другого, великий потік сповідальників однозначно випадав з-під щільного контролю з боку влади: невідомо про що всі ці люди говорили з ксьондзами, якою «інформацією» обмінювалися. У досліджених архівних документах автор не зустрічав даних, аби римо-католицьке духовенство порушувало тайну сповіді.

Влада знайшла вихід із ситуації, перекрутивши на свій лад канонічну вимогу Римо-католицької церкви до віруючих відбувати сповідь не менше як один раз на рік. У канонічному праві йшлося про надзвичайні обставини, що перешкождали регулярному відбуттю сповіді, і тому ставилася вимога сповідатися щонайменше раз на рік. Апарат же уповноваженого РСРК по Україні почав вимагати від римо-католицького духовенства обмежити кількість сповідей однієї особи одним разом на рік. І навіть вийшов з такою пропозицією на союзний рівень з тим, «аби це правило було запроваджено повсюдно» [9, арк.55–56]. У доповідній записці уповноваженого РСРК по Україні до ЦК КПУ від 30 листопада 1960 р. зазначалося: «Кілька ксьондзів були викликані до Києва, в делікатній формі ми звернули їхню увагу на недодержання догмату про сповідь; вони погодились, що кількість сповідань можна звести до одного на рік. Ця рекомендація вже здійснюється. Приміром, на Житомирщині в 1959 р. ксьондзи прийняли 14280 сповідей, а в цьому році (станом на 1 жовтня) – 6500. Те саме з причастям. Наплив віруючих до костелів помітно зменшується» [5, арк.352]. Отож, результатом адміністративного тиску влади на римо-католицьке духовенство стало зменшення впродовж 1960-го року кількості сповідальників лише в костелах Житомирщини у понад як два рази.

Мізерна кількість римо-католицького духовенства в Україні на початок 1960-х рр. покликана до життя нові форми релігійних практик у громадах, що вчилися задовольняти свої потреби спільно, без присутності ксьондза. Наводився приклад у м. Летичів Хмельницької області 21 жовтня 1962 р., коли громада зібралася на богослужіння, що проходило без священнослужителя, тривало майже дві години і складалося з колективного співу, молитов, читання Євангельських текстів, колінопреклонінь. Наприкінці зібрання було проведено тарілочний збір (колекту). Влада визнавала, що «Летичів – не виняток. Це явище дуже поширене. Католицькі громади привчаються і вже навчені проводити молитовні зібрання без участі ксьондза, своїми силами» [8, арк.241].

Для римо-католицьких громад у тогочасних радянських реаліях це було питанням виживання. Саме тому віруючі з усіма своїми потребами йшли за десятки кілометрів до найближчого костелу, коли отримували звістку, що там буде правити ксьондз.

У 1964 р. становище в громадах без духовенства, а кількість таких громад зростає, стало вкрай критичним. Влада, яка у своїх обрахунках почала враховувати не лише зареєстровані громади, але й існуючі без реєстрації, які вона своєю ж політикою перевела на нелегальне становище, констатувала, що 60% римо-католицьких громад не мають постійного парафіяльного священика, позбавлені можливості регулярно брати участь у богослужіннях, задовольняти релігійні потреби. «В громадах, що не мають постійних ксьондзів, богослужіння проводять самі віруючі і лише 3–4 рази на рік їх відвідують ксьондзи з інших парафій для задоволення релігійних потреб віруючих – сповідей, причастя, вінчання, хрещення дітей та ін. Цим ксьондзам також надано можливість виконувати релігійні обряди на дому над тяжко хворими та вмираючими», – зазначалося у звіті за 1964 р. уповноваженого РСРК по Україні К. Литвина [11, арк.101–102].

Частина обрядів, яку можна було звершити без участі священика, миряни почала здійснювати самостійно, отримуючи від духовенства відповідні вказівки і роз'яснення. У такий спосіб у селах Тинна і Смотрич Смотрицького р-ну Хмельницької області, де не було діючих костелів, на Пасху 1959 р. віруючі за відсутності ксьондза самостійно провели святкові молитовні зібрання на кладовищі просто неба, посвятивши паски напередосвяченою ксьондзом водою [4, арк.180–181].

Завдо до відповідних рішень II Ватиканського собору духовенство в Україні почало запроваджувати національні мови, в т.ч. українську і російську, у богослужбову та обрядову практику, аби бути ближчими до усіх віруючих, зрозумілішими. Римо-католицьке духовенство в Україні працювало за надзвичайних обставин. Воно почало активніше залучати мирян до участі у богослужбових відправах. Контролюючі радянські органи були вражені, коли на храмове свято в Житомирському костелі 13 червня 1962 р. під час меси замість церковного хору співали разом майже всі три тисячі присутніх віруючих [8, арк.240]. Під час меси замість усталених індивідуальних молитов запроваджувалися колективні, миряни почали активно прислужувати духовенству під час богослужінь. Закономірно, що священики стали більше часу використовувати на проповіді як єдиний законний спосіб релігійного навчання віруючих; проповіді могли тривати до 45 хвилин. Характерним на той час стало скорочення меси майже вдвічі та відправлення мес не лише вранці, але й увечері; зменшені були вимоги до уділення таїнства хрещення; для віруючих скорочено термін посту перед прийняттям причастя тощо. Зменшені були також вимоги до духовенства з обов'язкового щоденного читання Бreviарію аби вони могли більше часу уділяти праці серед віруючих. За умов відсутності в Україні римо-католицького єпископату священикам було

дозволено виконувати деякі функції єпископів, зокрема, уділяти таїнства мішаним подружжям (у тому числі вінчання), здійснювати таїнство миропомазання, диспенсу (тимчасове звільнення від виконання канонічних приписів), що надзвичайно підвищувало авторитет духовенства в очах віруючих [13, с.161].

Жорстка політика влади із радикального скорочення кількості громад і духовенства наражалася на не менш жорстку реакцію з боку віруючих. «Чим більше згортається сітка [релігійних організацій. – Авт.], – зазначав у доповідній від 22 грудня 1961 р. К. Полодник, – тим більше посилюється опір духовенства і костельного активу» [7, арк.206–207]. Інколи, аби захистити храм від конфіскації, віруючі вдавалися до цілодобових вартувань у приміщенні костелу, як це трапилося 1961 р. у Шаргороді, коли таке вартування, у купі з висилкою представників громад до Києва і Москви, плюс кілька десятків скарг і заяв, перешкодило владі забрати у громади костел [7, арк.206–207]. Вінницька громада не змогла перед силою влади відстояти будівлю костелу, конфіскованого у 1961 р., натомість, віруючі вкрай настійливо вимагали у влади («уперто домагалися») зареєструвати при громаді ксьондза на місце померлого. «Вони прислали до нас не тільки окремих ходоків, а й цілі делегації, не кажучи вже про листовні заяви, які писали не тільки нам, а й різним керівним органам країни. Кінець кінцем нам удалося втихомирити католицьку громаду м. Вінниці, дозволивши наїжджати туди раз у 3–4 місяці ксьондзу з сусідньої громади,» [5, арк.349].

У 1964 р., щойно в республіці з'явилися перші ознаки обмеження сваволі партійних і державних органів влади щодо віруючих і духовенства, помітно активізували свої протести віруючі Вінницької та Хмельницької областей. По Вінницькій області заяви із вимогами відновити реєстрацію громад, дозволити реєстрацію священика при громаді, повернути храм за підписами до кількох сотень віруючих надходили із с. Чернівці Могилів-Подільського р-ну, с. Скаржинці Хмельницького р-ну, с. Снитків Барського р-ну, міст Браїлова та Вінниці. Республіканський уповноважений РСРК мусив визнати, що «у зазначених населених пунктах свого часу було вилучено у віруючих приміщення костелів, а релігійні громади знято з реєстрації з мотивів відсутності у них молитовних домів і припинення діяльності – «саморозпад». Як засвідчила перевірка, у зазначених населених пунктах передчасно було знято з реєстрації релігійні громади» [11, арк.106–108]. Однак, і після завершенні хрущовської антицерковної кампанії, влада, усвідомлюючи протиправні дії щодо релігійних громад, не поспішала відновлювати їхні права, а зосереджувала увагу на посиленні атеїстичної роботи в районах, де релігійність населення залишалася високою.

Релігійність римо-католицького населення України у 1958–1964-х рр. залишалася на високому рівні. Наприклад, у 1959 р. в Житомирі проживало 79 628 українців і росіян та 9159 поляків. За рік у 6-ти православних храмах міста було охрещено 509 дітей, а в

одному костелі – 602; вінчань за православним обрядом здійснено 20, за католицьким – 138. Того ж року було охрещено 50% новонароджених дітей у польських родинах Житомира [5, арк.352].

Залишалася високою відвідуваність костелів. Щорічно в недільні дні богослужіння у Львівському кафедральному храмі відвідували до 1 200 осіб, Полонному Хмельницької області – до 1000 осіб, с. Гречанах Хмельницької області – 1100, Житомирі – 800, Ужгороді та Мукачеві Закарпатської області – 500–550, Одесі – до 500 осіб [8, арк.251]. На свята відвідуваність костелів зростала в рази, але безупинний жорсткий адміністративний тиск з боку влади на духовенство і віруючих не міг не викликати поступового скорочення відвідуваності богослужінь навіть на свята.

Під час святкувань Пасхи у 1962 р. влада констатувала: «Костели на Пасху були переповнені. Костели не могли вмістити усіх, хто приходив на пасхальну месу. Серед присутніх на пасхальному богослужінні абсолютну більшість складали люди середнього віку і молодь, переважно жінки. Богослужіння проходили під знаком великої активності віруючих» [10, арк.54–55]. Через два роки інформаційна записка уповноваженого РСРК по УРСР від 7 квітня 1964 р. про святкування римо-католицькими громадами свята Пасхи подавала цілком протилежну картину. У Житомирській області пасхальні богослужіння були проведені лише у трьох із восьми зареєстрованих громадах, відповідно до кількості зареєстрованих священників (приїхати до інших громад вони не мали дозволу). «У порівнянні з минулим роком святкування «Пасхи» в Житомирському костелі було менш активним, відвідуваність костелу не перевищила 1 500 осіб (у 1963 році було понад 3 тис. осіб). Не було традиційної процесії навколо костелу. Дітей шкільного віку було 10–15 осіб, молоді 8–10%». Скорочення кількості віруючих, що брали участь у святкуванні Пасхи у 1964 р., влада пояснювала «несприятливою погодою» [2, арк.17–18].

В останніх роках антицерковної кампанії релігійна обрядовість у римо-католицьких громадах України набула тенденції до скорочення. Якщо у 1963 р. у костелах України було охрещено 5405 новонароджених дітей, то у 1964 р. – 4381. Вінчалися у костелах у 1963 р. 1013 пар, у 1964 – 769. За участю ксьондзів у 1963 р. відбулося 1079 похоронів, у 1964 р. – 1082. Навіть у Закарпатській області, де позиції Римо-католицької церкви залишалися міцними, наприкінці хрущовської антицерковної кампанії обрядовість почала знижуватися. Якщо у 1961 р. тут було охрещено 1284 дітей, то у 1964 р. – 915, обвінчано у 1961 р. 281 подружню пару, а у 1964 р. – 147 [11, арк.102–103]. Римо-католицька церква в Україні впритул підходила до межі свого існування.

***

У період хрущовської антицерковної кампанії 1958–1964 рр. перед Римо-католицькою церквою в Україні стояло завдання «жити і вижити» (кардинал Вишинський). Церква впродовж кількох десятиліть залишалася обезголовленою, без традиційної іє-

рархічної та організаційної структури: не мала жодного єпископа чи його заступника для повноцінного управління і була представлена виключно громадами та окремими священиками, які взяли на себе усю відповідальність за долю церкви. Римо-католицьке духовенство республіки було щільно ізольоване владою від будь-яких контактів із ієрархією чи одновірцями в інших радянських республіках, сусідніх соціалістичних країнах. Про контакти з Ватиканом не могло бути й мови. Римо-католицькому духовенству з інших республік працювати в Україні не дозволялося. Для влади питання існування РКЦ в Україні виглядало лише питанням часу і залежало від посилення «атеїстичної роботи».

Основними формами адміністративного тиску влади на Римо-католицьку церкву в Україні залишалися дві: радикальне скорочення кількості духовенства і діючих громад. На початок 1964 р. ці показники досягли найнижчого рівня: на близько 100000 римо-католиків України приходилося 100 зареєстрованих громад, які обслуговували 45 священиків.

Після прийняття 14 травня 1964 р. постанови ЦК Компартії України «Про факти грубого адміністрування деяких місцевих органів влади щодо віруючих» адміністративний тиск влади на церкву і віруючих дещо зменшився, що стало поштовхом для активізації вимог римо-католицьких громад щодо відновлення їхніх прав. З середини 1964 р. розпочинається, хоча й повільно, процес зростання кількості зареєстрованих римо-католицьких громад за рахунок реєстрації де-факто існуючих парафій, які з тих чи інших причин цієї реєстрації не мали, поволі починає збільшуватися кількість римо-католицького духовенства.

Приклад виживання, який подала в роки хрущовської антицерковної кампанії Римо-католицька церква в Україні, засвідчив, з одного боку, авантюризм і утопічність авторитарної радянської комуністичної парадигми на побудову суспільства без релігії і віруючих, а з другого, – подиву гідну витривалість і жертвність римо-католиків України в обороні своєї віри і Церкви.

Список використаних джерел:

1. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України). – Ф. 4648. – Оп. 2. – Спр. 426.
2. ЦДАВО України. – Ф. 4648. – Оп. 4. – Спр. 236.
3. Центральний державний архів громадських об'єднань України (ЦДАГО України). – Ф. 1. – Оп. 24. – Спр. 4704.
4. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 24. – Спр. 4927.
5. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 24. – Спр. 5205.
6. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 24. – Спр. 5297.
7. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 24. – Спр. 5408.
8. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 24. – Спр. 5488.
9. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 24. – Спр. 5586.
10. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 24. – Спр. 5589.
11. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 24. – Спр. 6007.
12. Войналович В.А. Партійно-державна політика щодо релігії та релігійних інституцій в Україні 1940–1960-х років : політологічний дискурс. – К. : Світогляд, 2005.

13. Історія релігії в Україні : у 10-ти т. / редкол.: Колодний А.М. (голова) та ін. – К. : Світ знань. – Т. 4: Католицизм / Яроцький П.Л., ред. – К., 2001.
14. Моренчук А.А. Релігійні процеси в Україні у 1953–1964 роках (на матеріалах західних областей України) : дис. ... канд. іст. наук / Національний університет «Острозька академія». – Острог, 2006.

The article deals with forms, methods and consequences of Soviet antireligious campaign of 1958–1964 against Roman-Catholic Church in Ukraine, forms of resistance of its believers and clergy.

Key words: *Roman-Catholic Church in Ukraine, Soviet antireligious policy, religion in Soviet Ukraine.*

Отримано: 14.09.2011

УДК 94(477.43)«1918»

В. В. Галатир

СТАНОВЛЕННЯ ТА ФУНКЦІЇ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ НА ПРАВОБЕРЕЖНІЙ УКРАЇНІ У ПЕРІОД ГЕТЬМАНАТУ П. СКОРОПАДСЬКОГО

На основі опублікованих та архівних джерел автор зробив спробу показати процес становлення місцевих органів державної влади та їх функції в Правобережній Україні у період гетьманування П.Скоропадського.

Ключові слова: *Правобережна Україна, Гетьманат, місцеві органи влади, губернський староста.*

Серед актуальних питань сучасності по становленню самоврядування важливе значення мають: створення ефективної моделі місцевої влади, чіткий розподіл компетенції органів самоврядування та державних адміністрацій та ін. Проблема взаємин та взаємодії владних структур центру і регіонів є до кінця не вирішеною. Здійснення виваженої регіональної політики не можливе без урахування особливостей регіонів та їх історичних традицій. У період незалежності з'явилась необхідність всебічного та поглибленого вивчення історії українського державотворення доби національно-визвольних змагань 1917-1921 років. Значну увагу дослідників у цьому контексті привертала Українська Держава гетьмана Павла Скоропадського.

В історіографічному плані дана проблема не була достатньо висвітлена в історичній літературі. Фрагментарні відомості подають у своїх дослідженнях Д.Дорошенко [31], С.Доленга [30]. Сучасні українські історики – Т.Харченко [40], Р.Пиріг [37], О.Завальнюк, В.Стецюк [34], А.Антонишин [28], І.Козинець [35], значно розширили джерельну базу дослідження, проте їхні праці не передбачають цілісного висвітлення проблеми формування місцевих органів влади на теренах Правобережної України в період Гетьманату П.Скоропадського.

Метою даного дослідження є показати процес становлення та функції місцевих органів державної влади в Правобережній Україні за часів гетьманування П.Скоропадського. Відповідно до